

เป็นบริเวณชายแดน จากนั้นเก็บไว้ขายตอนกลางคืน จะได้ราคาดีกว่า คือ ได้กำไรเป็น 2 เท่า เคยอยู่ที่สถานพินิจ ๔ นั้นนาน 6 เดือน และเพิ่งออกไปเมื่อ 6 เดือนก่อนที่จะถูกจับเข้ามาด้วยข้อหาเดิม คิดว่าถ้าติดอยู่นาน อาจจะเรียน กศน. หรือ อาจออกไปเรียนข้างนอก(นอกสถานพินิจ) โดยจะส่งให้น้องเรียน น้องเรียนดีและตั้งใจเรียน ขณะนี้น้องเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แล้ว ตนเองขายยาแทนแม่ เพราะถ้าตนเองถูกจับน้องจะได้มีคนดูแล ไม่เคยฝัน ขอแค่มีอยู่ กิน เที่ยวบ้าง และส่งน้องเรียนก็พอแล้ว ปกติไม่ได้ช่วยอะไรในบ้าน น้องเป็นคนช่วยล้างจาน ส่วนอาหาร ซักเสื้อผ้าแม่เป็นคนทำทั้งหมด บางวันไปช่วยแม่รับปาล์มมาขาย เนื่องจากยังไม่มีงานทำเป็นหลักแหล่ง แม่จึงให้เงินใช้บ้าง แต่ภายหลังดำเนินธุรกิจขายยาบ้า ก็ไม่ได้ขอเงินแม่

“ซื้อมาขายไป เล่นเองบ้าง ให้เพื่อนบ้าง กำไรดีกว่าทำอย่างอื่น”

“น้องก็ว่า แต่ตอนหลังก็เฉย ๆ”

“แม่เคยให้ระวังถูกจับ”

“ถูกจับแทนแม่ น้องจะได้มีคนดูแล”

ความสัมพันธ์กับครอบครัว

มีความสัมพันธ์กับแม่และน้องดี รักและชื่นชมพ่อปกติช่วยแม่ขายปลาและยาเสพติดแต่ละวันได้กำไรจากการขายยาวันละ 2,000 บาท แม่ทำหน้าที่เลี้ยงลูกมาตลอด ส่วนน้องชายเป็นเด็กเรียนดี ตอนนี้อาศัยกับแม่ รักแม่มาก ตนเองเสพยาและยืนยันว่าตนเองไม่ติดยาเสพติด

รายชื่อ 2 คติยาเสพติด

เด็กหญิงรายนี้ อายุ 19 ปี (วันที่ถูกจับอายุ 17 ปี 6 เดือน) เป็นลูกคนเดียวของครอบครัว ถูกจับด้วยข้อหาค้ายาเสพติด(เฮโรอีน)ร่วมกับสามี ขณะนี้สามีจำคุกอยู่ในเรือนจำกลางจังหวัดสงขลา เด็กหญิงรายนี้มาจากครอบครัวที่พ่อแม่แยกทางกับแม่ พ่อแต่งงานใหม่ แม่ก็แต่งงานใหม่ตนเองอยู่กับแม่มาตลอด เรียนจบชั้น ม.3 แม่มีอาชีพรับจ้าง แม่ต้องการให้เรียนแต่ไม่ชอบเรียน มาประกอบอาชีพเป็นลูกจ้างที่ร้านอาหาร พบกับสามีซึ่งมีอาชีพรับจ้าง แล้วแยกตัวมาอยู่กับสามี ปกติสามีเสพยาเสพติด(เฮโรอีน) ตนเองต้องช่วยออกไปซื้อยาเสพติดให้สามี โดยไปซื้อที่ตำบลด่านนอก อำเภอสะเดา โดยแบ่งเสพยาเพียงครึ่งเดียวเก็บไว้ขายครึ่งหนึ่ง ในเวลากลางคืนโดยขายในราคาเท่าที่ซื้อมา ตั้งแต่มาอยู่ในสถานพินิจ ๔ แม่มาเยี่ยมทุกเดือน ส่วนแม่สามีไม่เคยมาเยี่ยม เขียนจดหมายไปหาสามีที่เรือนจำบ่อย แต่สามีไม่ตอบจดหมาย อาจเป็นเพราะสามีไม่ได้เรียนหนังสือ (แต่อ่านออกเขียนได้บ้าง) ก็ได้ ตอนนี้ฝึกอาชีพทำขนมและไอศกรีมโดยทางสถานพินิจ ๔ นั้น เป็นผู้ลงทุนให้ไอศกรีมและขนมที่ทำส่วนมากส่งขายที่ห้องเยี่ยม ได้กำไรจากการขายทางสถานพินิจ ๔ ก็แบ่งกำไรให้

“ไม่รู้เหมือนกันค่ะว่าจะเอาอย่างไร แต่ถ้าแฟนไม่ออกมา ก็ไม่ไปอยู่กับแม่แฟน ไม่ค่อยถูกกัน”

“แม่มาเยี่ยมบ่อย แต่หนูไม่ชอบพ่อเลี้ยง หนูว่าจะไปเช่าบ้านอยู่ ถ้าได้ออกไปนะค่ะ”

“อยู่ที่นี่ก็ดี เย็นดี และได้ทำของขาย ทางนี้เขาก็แบ่งให้หนู ตอนนี้เก็บได้หลายบาทแล้ว”

ความสัมพันธ์กับครอบครัว

ไม่ชอบพ่อเพราะพ่อชอบทำร้ายแม่ พ่อขี้โมโห ตนเองเคยถูกทำร้าย ความสัมพันธ์กับแม่สามไม่ดี แม่มาเยี่ยมทุกเดือน แต่แม่สามไม่มาเยี่ยม ไม่เคยติดต่อกับพ่อ เด็กตั้งใจว่าถ้าได้ออกไปจากสถานพินิจ ๔ จะไปค้าขาย อยากตั้งต้นใหม่ เรื่องสามยังไม่แน่ใจว่าจะเลิกกันหรือไม่ เพราะสามมีลูกจำนวนประมาณ 5 ปี

3.4 คติข่มขืน

รายชื่อ 1 คติข่มขืน

เด็กรายนี้อายุ 19 ปี (ณ วันทำผิดอายุ 18 ปี) พ่อและแม่แยกทางกัน เด็กรายนี้อยู่กับพ่อซึ่งมีอาชีพเลี้ยงไก่ชนและเป็นผู้จัดการร้านอาหารของอาว์ ปกติไม่ค่อยได้คุยกับพ่อ ตนเองเกลียดการเลี้ยงไก่เพราะพ่อใช้เวลาเกือบทั้งหมดกับการเลี้ยงไก่เด็กรายคนนี้มีน้องชาย 1 คน เด็กรายนี้ไม่ชอบเรียนหนังสือ เริ่มหนีโรงเรียนตั้งแต่อยู่ ประถมศึกษาปีที่ 2 ตอนนั้นพ่อกับแม่แยกทางกัน พ่อจบการศึกษาชั้น ป. 6 แล้วไม่เรียนต่อ และเคยหนีออกจากบ้านไปอยู่กับเพื่อนรุ่นน้องที่เป็นคู่คี่กันเป็นประจำ พ่อรู้ไม่ทำอะไร เคยไปอยู่กับแม่และพ่อเลี้ยงซึ่งเปิดร้านอาหารอยู่จังหวัดภูเก็ต แต่มีปัญหาทะเลาะกับพ่อเลี้ยง พ่อเลี้ยงเป็นคนอิสลาม แม่เปลี่ยนศาสนาเป็นอิสลามจึงมีปัญหาเรื่องอาหารกับแม่และพ่อเลี้ยง และกลับมาอยู่กับพ่ออีกครั้ง ก่อนหน้านั้น 2 ปี แม่ถูกพ่อเลี้ยงยิงตายขณะที่กลับมาเยี่ยมตนเอง เด็กรายนี้เคยถูกเข้ารับการอบรมในสถานพินิจ ๔ มาแล้ว 2 ครั้ง ด้วยคดียาเสพติด ลักทรัพย์ และคดีปัจจุบันคือ ข่มขืน

“เวลาเห็นผู้หญิงที่ข่มขืนแล้วบางครั้งเสียใจ บางครั้งก็สะใจคิดถึงแม่ บางครั้งก็กินเหล้าแล้วมีอารมณ์ส่วนใหญ่จะเสพยา วันนั้นเสพยาแล้วไปกับเพื่อนเดินผ่านบ้านผู้หญิง บ้านอยู่ริมถนนที่ผ่าน พ่อเขาเป็นตำรวจ ไม่อยู่บ้าน เลยปั่นบ้านกับเพื่อน “

“ความจริงรู้จักมาก่อน ส่วนมากที่ข่มขืนนะ เคยรู้จักทั้งนั้น”

“บางทีอยากให้แม่เสียใจบ้าง”

“ตอนแม่ตาย เสียใจมาก คิดถึงแม่ ตอนนั้นก็ไม่มีใคร พ่อ난 ๗ มาเยี่ยมที มีอาว์มาบ้าง ครู(ผู้วิจัย) โทร.หาอาว์ด้วยได้ไหม ผม โทร. หลายครั้ง เขายังไม่ว่าง”

ความสัมพันธ์กับครอบครัว

รักแม่มากกว่าพ่อ พ่อเป็นคนดุ และมักถูกลงโทษแรง ๆ ไม่ชอบอยู่บ้าน ไม่สนิทกับน้อง แต่สนิทกับอาว์ มักปรึกษาอาว์ในเรื่องต่าง ๆ บางครั้งโกรธที่แม่มีสามีหลายคน ปกติเด็กคนนี้เป็นเด็กอารมณ์ร้อน โมโหง่ายและชอบเป็นหัวหน้ากลุ่ม ขณะเรียนหนังสือ ครูเชิญผู้ปกครองไปพบหลายครั้ง พ่อและอาว์มักติเตียน แต่พ่อจะรุนแรงกว่า ปกติจะไม่สู้พ่อ เคยคิดว่าถ้าแม่อยู่ด้วยจะดีมาก เวลาถูกทำโทษมาก ๆ และรุนแรง ก็จะไปหาแม่ที่อาศัยอยู่กับพ่อเลี้ยงที่ภูเก็ต แต่แม่มีเวลาให้น้อยเพราะต้องทำงานที่ร้านอาหาร แม่เป็นนักร้องของห้องอาหารของแม่ด้วย ภายหลังจากที่แม่ตายก็มักจะไปอยู่กับเพื่อนสนิทที่เป็นคู่คี่

เด็กรายนี้ภายหลังถูกส่งตัวไปเรือนจำพิเศษ เนื่องจากกระทำผิดหลายครั้งด้วยคดีอื่น ๆ อีก ได้แก่ ปล้นทรัพย์ เสพยาเสพติดและในการกระทำผิดครั้งสุดท้าย ตำรวจพบว่า อายุเกิน 18 ปี บริบูรณ์ ณ วันกระทำผิด จึงถูกส่งตัวไปกักขังที่ เรือนจำพิเศษ จากนั้นได้รับการประกันตัว และปัจจุบันถูกยิงตาย โดยไม่สามารถจับตัวคนยิงได้

รายที่ 2 คดีข่มขืน

เด็กชายรายนี้ อายุ 9 ปี เป็นลูกคนโต ในบรรดาพี่น้อง 2 คน มีน้องสาวอายุ 4 ปี พ่อกับแม่แยกทางตั้งแต่เด็กคนนี้อายุ 5 ปี ส่วนน้องยังอยู่ในท้องแม่ ขณะนี้เด็กเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาล ฯ เด็กมาอยู่กับยายในเมืองเพราะใกล้โรงเรียน ยายมีอาชีพรับจ้างเช่นกัน แต่ทุกวันเด็กจะมีหน้าที่เลี้ยงน้องและช่วยงานบ้าน แม่มีอาชีพปอกและทำความสะอาดปลาหมึก แม่แต่งงานใหม่กับพ่อเลี้ยงที่ทำงานเป็นเจ้าหน้าที่ในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง พ่อเลี้ยงชอบดื่มเหล้า แม่กลัวพ่อเลี้ยง พ่อเลี้ยงทำร้ายเด็ก น้องและแม่เสมอ บางครั้งแม่ต้องพาเด็กไปฝากยายเลี้ยง

วันเกิดเหตุเด็กไปเล่นบ้านคนข้างบ้าน ซึ่งมีโทรทัศน์และวิดีโอ ซึ่งเพื่อนบ้านก็อนุญาตให้เปิดดูเองได้ เด็กเลือกเรื่องที่วางอยู่และเป็นเรื่องเกี่ยวกับเพศ เด็กรายนี้ถูกข้อหาข่มขืนเด็กอายุ 4 ปี ซึ่งเป็นเพื่อนของน้องสาว การข่มขืนนี้กระทำผิดเป็นครั้งแรก เพราะดูจากวิดีโอของเพื่อนบ้านเลยคิดอยากลองบ้าง

"ครูครับ(นักวิจัย) ครูช่วยไปหาแม่ที่บ้านพักคนงานในมหาวิทยาลัย...ได้ไหมครับ ถ้ามเนวนั้นเขารู้จักพ่อ(พ่อเลี้ยง) ผม ชื่อ....."

"ผมจะขึ้นศาลวันศุกร์หน้า แม่ไม่เห็นมา"

"อยากไปเยี่ยมแต่กลัวเขา(เด็ก) ถ้ามถึงน้อง น้องเข้าโรงพยาบาลเลยไม่มีเวลาไปเยี่ยม ฝากคุณหมอ(นักวิจัย) บอกเขาว่า แม่จะไปวันขึ้นศาล ตอนนี้แม่ทำงาน"

ความสัมพันธ์กับครอบครัว

รักแม่และยายมาก แต่แม่และยายไม่ค่อยมาเยี่ยม คิดถึงน้องเพราะเวลามีปัญหาน้องจะเป็นเพื่อนเสมอสนิทกับน้องและยาย รักแม่ แต่บางครั้งแม่ไม่สามารถป้องกันเขาได้ ตั้งแต่เข้ามาอยู่เคยถูกทำร้ายโดยเด็กที่โตกว่า 2 ครั้ง คิดถึงแม่และน้อง แม่ไม่มาเยี่ยมเป็นเวลา 2 สัปดาห์ แม่บอกว่าจะมาวันขึ้นศาลเพราะต้องรับจ้าง และพ่อเลี้ยง อาศัย ไม่อยากให้มา ไม่ได้รับการติดต่อใด ๆ จากแม่และยาย รู้สึกเหงา (ขณะที่เล่าเด็กร้องไห้ตลอดเวลา) ในแต่ละวันไม่ค่อยได้คุยกับใครในบ้าน มีแต่น้องเท่านั้นที่เป็นเพื่อนเล่น รักแม่และยาย แต่ไม่ค่อยได้คุยกับแม่และยาย

3.5 คดีขายบริการทางเพศ

รายที่ 1 คดีขายบริการทางเพศ

เด็กหญิงรายนี้ เป็นเด็กที่นับถือศาสนาอิสลาม ขณะนี้ติดเชื้อ เอช ไอ วี ซึ่งร่างกายโดยรวมยังแข็งแรงดีอยู่ พ่อกับแม่แยกทางกัน พ่ออายุมากกว่าแม่ ประมาณ 20 ปี พ่อมีอาชีพทำนาและประมง ส่วนแม่มีสามีใหม่ เด็กคนนี้ไม่ได้เรียนหนังสือเพราะไม่มีการแจ้งเกิด เด็กหญิงคนนี้ย้ายมาอยู่กับแม่ที่ชุมชนแออัดในอำเภอเมือง แม่มีอาชีพค้าขายปลาในตลาด พ่อเลี้ยงมีอาชีพขับรถรับจ้าง เด็กหญิงรายนี้ เข้ามารับจ้างเสิร์ฟอาหาร ต่อมาเพื่อนชวนไปเสพยา และขายบริการทางเพศ แถว ๆ สถานีรถไฟ ในอัตรา 50 – 300 บาท สามีติดยาเสพติด และช่วยหาแลกให้ เวลาขายบริการไม่มีการป้องกันใด ๆ ปัจจุบันสามีถูกจำคุกที่เรือนจำกลางข้อหาปล้นทรัพย์ลูกค้าของเด็กหญิงคนนี้ พ่อไม่เคยมาเยี่ยม แม่เคยมาเยี่ยม 1 ครั้ง

ขณะอยู่ในสถานพินิจ ฯ เด็กหญิงคนนี้จะไม่ได้รับการยอมรับให้เข้าร่วมกิจกรรมในบางกิจกรรม ส่วนเพื่อน ๆ ที่ต้องชังด้วยกันในเรือนนอนไม่รังเกียจ ได้รับการรักษาตามอาการที่โรงพยาบาลสงขลา

ความสัมพันธ์กับครอบครัว

รับรู้พ่อกับแม่ทะเลาะกัน สนิทกับพ่อ ย้ายมาอยู่กับแม่และพ่อเลี้ยงเมื่ออายุ 10 ปี มาอยู่กับแม่ก็ไม่ค่อยได้คุยกัน แต่ละวันเด็กจะช่วยแม่บ้าง แต่ส่วนใหญ่ไปอยู่บ้านเพื่อน ไปเที่ยวและฟังเพลง กลับมาบางครั้งทะเลาะกับแม่ แม่ให้เงินใช้บ้าง เริ่มขายบริการทางเพศเมื่ออายุ 14 ปี โดยที่แม่ไม่รู้ ไม่ค่อยได้พูดคุยกับแม่ มีปัญหากับพ่อเลี้ยง อายุ 15 ปี ออกจากบ้าน มาอยู่กับเพื่อนที่อำเภอหาดใหญ่ ออกขายบริการทางเพศบริเวณสถานีรถไฟ ได้พบกับสามีซึ่งเป็นคนมาเที่ยว สามีมีอาชีพขับรถมอเตอร์ไซด์รับจ้าง รู้ตัวว่าติดเชื้อเมื่อเข้ามาอยู่ในสถานพินิจ ฯ แล้ว

“แม่ไม่เยี่ยมมานานแล้ว”

“ยังไม่รู้ว่าออกไปจะไปทำอะไรพ่อก็ไม่มา คงโกรธหนู”

“พออ่านออกเขียนได้ เพื่อน ๆ เขาสอน อยู่ที่นี่ก็ได้เรียน”

“หนูไม่ได้ฝึกอาชีพ หนูก็ไม่รู้เหมือนกัน อยากหัดทำไอศกรีมก็ไม่ได้ทำ”

บทที่ 4

บทสรุปและบทวิเคราะห์

จากการศึกษาข้อมูลทั้ง 10 ราย พบว่า

1. เด็กมาจากครอบครัวที่ล้มเหลวจนกลายเป็นล้มสลาย ถึงแม้บางครอบครัวที่ไม่ล้มสลายทางเศรษฐกิจ แต่ล้มสลายด้านการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัว มีความบกพร่องในการอยู่ร่วมกัน ขาดวินัย ความเอื้ออาทรที่ลดลงจากเดิมเมื่อเริ่มสร้างครอบครัวใหม่ ๆ การใช้ความรุนแรงทั้งกายและวาจา เมื่อเกิดปัญหาต่างคนต่างโทษซึ่งกันและกัน และลงที่ตัวเด็ก เนื่องจากพ่อและแม่มีความแตกต่างกันในเรื่องความคิด ความรับผิดชอบต่อครอบครัว และฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมักชอบกระทำรุนแรงด้วยการทำร้ายกัน และทะเลาะเบาะแว้ง ซึ่งเด็กเกิดการเรียนรู้และรับเอาเหตุการณ์ดังกล่าวเข้ามาเสมือนเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต เด็กส่วนใหญ่รักและผูกพันกับแม่ ซึ่งในการฉายภาพของเด็ก แม่เป็นคนเดียวในโลกที่เข้าใจความรู้สึกของเขา แม่เป็นลมหายใจของเด็ก และเด็กห่วงใยและอาทรต่อความรู้สึกของแม่มากที่สุด ทุกครั้งที่แม่สัญญาว่าจะมา เด็กส่วนใหญ่จะใจจดใจจ่อ มานั่งรอที่หน้าประตู บางคนไม่ยอมรับประทานอาหารเช้า เพราะแม่สัญญาว่า "จะทำกับข้าวที่ลูกชอบมาให้" ในขณะเดียวกัน พ่อมักใช้ความรุนแรง ตบตี และทำร้ายเด็ก ปัญหาดังกล่าวไม่เคยได้รับการหยิบยกมาแก้ไขโดยครอบครัว ขณะที่ลักษณะครอบครัวเปลี่ยนจากครอบครัวขยายมาเป็นครอบครัวเดี่ยว เมื่อเกิดปัญหาทุกคนต้องเผชิญหน้ากัน เด็กมีความรู้สึกว่าตนเองไร้ศักดิ์ศรี ไร้คุณค่า เด็กไม่มีคู่คิดเนื่องจาก "คู่คิด" คือแม่ก็ถูกกระทำเช่นกัน การแก้ปัญหาคือการอดทน และหนีออกไปจากเหตุการณ์ และแสวงหากลุ่มหรือคนที่เห็นคุณค่า อยากสิ่งของที่มากกระทบ จึงพบว่า เด็กส่วนใหญ่มีประวัติ หนีโรงเรียน และ หนีออกจากบ้านไปอยู่บ้านเพื่อน ส่วนหนึ่งมาจากพัฒนาการตามวัยของเด็กที่ชอบการรวมกลุ่มในวัยรุ่น แต่หากไม่มีการชี้แนะหรือส่งเสริมในทางที่ถูกต้อง ก็จะมีปัญหา การรวมกลุ่มของเด็กเพื่อกระทำผิด เรียกร้องความสนใจ ประชดสังคน และประกอบอาชญากรรมในที่สุด

2. จากวัฏจักรของชีวิต เด็กกลุ่มนี้ไม่จนด้านทุนทรัพย์ เพราะพ่อแม่/ผู้ปกครองทำงานไม่ถึงกับอดอยาก เด็กมีบ้านอาศัย มีข้าว มีเงินใช้ และแทบจะไม่ต้องรับผิดชอบงานบ้านหรือช่วยเหลือผู้ปกครอง ส่วนหนึ่งเพราะ ผู้ปกครอง/พ่อแม่เองไม่มีเวลาอยู่บ้าน เวลาส่วนใหญ่อยู่นอกบ้าน รับจ้าง ขาดการสื่อสารในบ้าน ระหว่างสมาชิกในครอบครัว พ่อและแม่จะหาอาหารสำเร็จรูปมาให้ลูก หรือให้เงินไปหาซื้ออาหารสำเร็จรูปกินเอง ครอบครัวขาดการทำกิจกรรมร่วมกัน กลายเป็นต่างคนต่างอยู่ และอยู่ตามหน้าที่ พ่อแม่คาดหวังให้ลูกเรียนสูง ๆ แต่ก็ไม่สามารถบอกได้ว่า สูงขนาดไหน เป็นหน้าที่ของลูกที่ต้องเรียน และไม่เคยवादฝึนร่วมกับเด็ก การอบรมสั่งสอนอยู่ในรูป การตำว่า ซ้ำ ๆ ซาก ๆ มากกว่าการร่วมแก้ปัญหา หรือให้ข้อชี้แนะ พ่อมีพฤติกรรมดื่มเหล้า บางครั้งเมาก็ตีด้วย นอกจากนี้ยังมีเล่นไพ่ แทงหวยได้ดิน เล่นหวยหุ้น เป็นต้น หากเงินไม่พอจะหมุนเงินโดยการหยิบยืมเพื่อนบ้าน สหกรณ์หมู่บ้าน/ชุมชน เด็กมีเงินใช้ไม่ขาดมือ จะเห็นได้ว่า เด็กเหล่านี้ไม่ใช่คนจนด้านการเงิน แต่ด้อยโอกาสที่จะพัฒนาศักยภาพเพราะขาดการส่งเสริมตั้งแต่เด็ก

3.ความพยายามในการแก้ปัญหา การพยายามแก้ปัญหาให้แก่เด็กโดยพ่อแม่/ผู้ปกครองน้อยมาก โดยไม่ได้แก้ที่ตนเองหรือต้นเหตุ การแก้ปัญหาเมื่อเด็กกระทำผิดโดยการให้เด็กเข้ามาอยู่ในสถานพินิจ ฯ หรือที่มักเรียกว่า "โรงเรียนดัดสันดาน" โดยคาดหวังว่า สถานพินิจ ฯ จะสามารถทำให้เด็กเปลี่ยนพฤติกรรม ซึ่งพ่อแม่หลายคนมักกล่าวว่า "เอาไม่ไหวแล้ว ส่งมาดัดสันดานบ้าง คงดีขึ้น" ซึ่งจะเห็นได้ว่า พ่อแม่ของเด็กจะผลักภาระรับผิดชอบเด็กให้แก่รัฐ และสังคม เพราะไม่ต้องการลูกที่ไม่เชื่อฟังในสายตาพ่อแม่ เด็กจึงเหมือนถูกหักหลังโดยคนที่ใกล้ชิดที่สุด

สถานการณ์เมื่อเข้ามาอยู่

เด็กส่วนใหญ่ติดถึงบ้าน ด้วยความเป็นเด็ก ผู้ที่คิดถึงมากที่สุดคือ แม่ ซึ่งร้อยละ 90 ของผู้มาเยี่ยมคือ แม่ ยาย ย่า การปรับตัวในระยะแรกของเด็ก จากการซักถาม เด็กบางคนแอบร้องไห้ เพราะถูกทำร้ายจากเด็กที่โตกว่าเสมอ ๆ และเมื่อมีเด็กที่หน้าตาดีก็จะถูกกลั่นแกล้ง ความรู้สึกของเด็กต่อการเข้ามาอยู่ในนี้เหมือนอยู่ใน "สวนสัตว์"

กิจกรรมโดยรวมของเด็ก คือ ระยะแรกเด็กที่อยู่ระหว่างการดำเนินคดีในชั้นศาลจะถูกแยกออกเป็นเด็กแรกรับ ในระหว่างนี้เด็กอาจได้รับการพิจารณาให้ประกันตัว ซึ่งระหว่างรอนี้เด็กอาจได้รับการจัดกิจกรรมทั่ว ๆ ไป แต่เมื่อเด็กได้รับการตัดสินแล้ว เด็กจะได้รับโอกาสในการเรียน การฝึกอาชีพและการอบรมทางศีลธรรม ซึ่งก็มีเด็กจำนวนหนึ่งที่เมื่อได้ออกไปจากสถานพินิจ ฯ แล้วไม่กลับเข้ามาอีก และมีเด็กส่วนหนึ่งออกไปและเข้ามาจนเหมือนเป็นบ้านที่ 2

สังคมของเด็กภายในสถานพินิจ ฯ พบว่า มี "ชาใหญ่" ที่คอยใช้อิทธิพลข่มขู่บังคับเด็กที่ไม่มีทางสู้หรือเล็กกว่า มีการแบ่งเป็นจังหวัด ฯ มีหัวหน้ากลุ่ม การปกครองของกลุ่มมีทั้งการช่วยเหลือและเอาเปรียบ ซึ่งเจ้าหน้าที่ก็ทราบกันบ้าง

หากพิจารณาถึงการปรับตัวของเด็ก จะพบว่า เด็กเหล่านี้มีการปรับตัวเพื่อการอยู่รอด และเด็กเล็กมักเป็นเหยื่อของผู้ที่แข็งแรงกว่าเสมอ ซึ่งการปรับตัวอาจมีหลายรูปแบบ ดังนี้

1.แบบคล้อยตาม(conformity) เป็นพวกคล้อยตามสังคมและเป็นพวกที่สังคมต้องการ กล่าวคือ การมีจุดมุ่งหมายตามสังคมต้องการและด้วยวิธีการทางที่สังคมต้องการอีกด้วย

2.แบบคิดทางใหม่(Innovation) เป็นพวกที่มีจุดมุ่งหมายตามสังคม แต่อาจจะเนื่องด้วยวิถีทางทางสังคมมีไว้ที่นั้นปิดกั้นสำหรับเขา เขาจึงต้องหาหนทางใหม่ที่จะไปสู่จุดมุ่งหมายตามที่สังคมต้องการมิฉะนั้นถ้าหากพวกนี้ใช้วิธีการที่ผิดกฎหมาย พวกนี้ก็อาจจะกลายเป็นผู้กระทำผิดหรือเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนได้

3.เจ้าพิธีการ(Ritualism) เป็นแบบการปรับตัวที่ขบถทั้งหรือลดจุดหมายที่สังคมมิให้ต่ำลง แต่ในขณะเดียวกันก็ยึดมั่นวิถีทางที่สังคมยอมรับว่าถูกต้อง พวกนี้มักชอบความมั่นคงและไม่กล้าเสี่ยง

4.ถอยหนี (Retrealism) คือพวกที่ละทิ้งค่านิยมทางสังคมและวิธีการที่สังคมยอมรับ คือ ไม่มีทั้งจุดหมายและไม่เห็นความสำคัญของวิธีการที่ถูกต้องตามสังคมบอกด้วย พวกนี้ได้แก่ พวกนอก กฎหมาย ผู้ติดยาเสพติด ติดเหล้า หรือพวกโรคจิตอื่น ๆ

5.ปฏิวัติ(Rebellion) เป็นพวกที่นำคนไปสู่นอกโครงสร้างของสังคมที่ไม่ยอมรับหรือไม่เห็นด้วยกับจุดหมายและวิธีการของสังคมที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน แต่ต้องการแสวงหาค่านิยมหรือโครงสร้างใหม่และใช้วิธีการใหม่ในการบรรลุจุดประสงค์นั้น เพราะจุดหมายที่สังคมมีอยู่และวิธีการในสังคมนั้น ไม่อาจทำให้เขาประสบความสำเร็จได้ พวกนี้เป็นพวกปฏิวัติ พวกที่แยกกลุ่มเป็นแก๊งที่มีค่านิยมและวิถีทางใหม่เป็นวัฒนธรรมของตนเอง

กฎระเบียบต่าง ๆ

กฎระเบียบที่ใช้กับเด็กเหล่านี้ค่อนข้างหลวม เพราะ สังคมยังให้อภัยเด็ก เมื่อเด็กทำผิดมีการลงโทษโดยการตี ซึ่งอยู่ในขอบเขตที่สามารถทำได้ตามขอบเขตของกฎหมายกำหนด และใช้กระบวนการกลุ่ม เด็กทุกคนจะรับทราบกิจกรรมในแต่ละวัน โดยตื่นแต่เช้า ออกกำลังกาย เข้าแถว รับประทานอาหาร จากนั้นเด็กส่วนหนึ่งที่ไม่ได้รับการฝึกอาชีพจะว่างหรือเลือกทำกิจกรรมที่ตนเองชอบทุกวัน ซึ่งต้องมีการจำแนกโดยนักจิตวิทยา ส่วนการเรียนจะเป็นการเรียนเฉพาะวันเสาร์และอาทิตย์ โดยใช้ระบบการศึกษาออกโรงเรียน และมีอนุศาสนาจารย์คอยอบรมด้านศีลธรรม ส่วนเด็กที่นับถือศาสนาอิสลามก็จะมีโต๊ะอิหม่ามหรือครูสอนศาสนาเข้ามาให้ความรู้ด้านศาสนาเช่นกัน เด็กถูกแยกออกเป็นเพศชาย และเพศหญิง ซึ่งเพศหญิงมักมีไม่มากเพราะพ่อแม่และญาติมักขอประกันตัวออกไป ส่วนเด็กผู้ชาย ผู้ปกครองมักจะไม่ขอประกันตัวออกไป โดยฝากไว้เพื่อ "ตัดเส้นด้าย/ตัดนิสัย"

"ซาใหญ่" หรือ "ซาโจ" เป็นเสมือนหัวหน้าทีม กระบวนการของ "ซาใหญ่" ส่วนมากผู้คุมทราบแต่ไม่ได้จัดการเป็นเรื่องเป็นราว เด็กเหล่านี้มักเป็นที่เข้าใจว่า เป็นเด็กของเจ้าหน้าที่ ทุกครั้งที่มีการเยี่ยม เด็ก ๆ ที่ต้องขังต้องบอกให้ผู้ปกครองซื้อขนมมาเยอะ ๆ เพื่อให้ "ซาใหญ่" ซาใหญ่ส่วนมากเป็นเด็กที่มีอิทธิพลมาก และได้รับผลประโยชน์ต่าง ๆ โดยเฉพาะถ้าเด็กที่อ่อนแอกว่า ถูกทำร้ายและล่วงละเมิดทางเพศ ประเพณีการ "สั๊ก" เป็นการแสดงพลังอำนาจของกลุ่ม การแสดงความคุ้มครองที่กลุ่มจะมีการดูแลเมื่อถูกกลุ่มอื่นทำร้าย เด็กที่เข้าไปในสถานพินิจ ฯ จะมีการสั๊กเกือบทุกคน ในบางครั้งการ "สั๊ก" เป็นเหมือนการแสดงควมมีตัวตนและการประชดสังคม ครอบครัวและตนเอง

โดยปกติเด็กเหล่านี้จะได้รับสวัสดิการ ดังนี้

- 1.อาหารตามปกติ 3 มื้อ
- 2.มีตู้เก็บของของตนเอง
- 3.สวัสดิการรักษาพยาบาล
- 4.การศึกษา
- 5.การฝึกอาชีพ

6.สนทนาการ และ กิจกรรมที่เด็กสนใจ ได้แก่ ดนตรี การวาดภาพ

7.เด็กมีอิสระในการซื้ออาหารนอกเหนือไปจากที่ญาตินำมาให้เวลาเยี่ยมและอาหารที่ทางสถานพินิจ ฯ จัดให้ ส่วนเงินที่ใช้จ่าย ส่วนหนึ่งมาจากคนเยี่ยมที่ฝากเงินเข้าบัญชีให้เด็ก

กฎระเบียบสำหรับเด็กอาจไม่เข้มงวดนัก แต่ละวันจึงเห็นเด็กเดินไปมา ในสถานพินิจ ฯ จะไม่อนุญาตให้เด็กสูบบุหรี่ (แต่ผู้คุมสูบบุหรี่) เด็กส่วนหนึ่งที่ประพฤติตนเรียบร้อย และโทษไม่หนักจะได้รับการคัดเลือกให้มาช่วยงานเจ้าหน้าที่ในห้องเยี่ยม สามารถเข้าออกได้ปกติ เด็กที่โตบางส่วนจะได้รับอนุญาตให้ออกมาทำงานด้านการทำความสะอาดนอกสถานพินิจ ฯ เด็กจะไม่ได้รับอนุญาตให้มีวิทยุส่วนตัว หรือของมีค่าติดตัว ทั้งนี้เพื่อป้องกันปัญหาการลักขโมยและการทำร้ายกัน เด็กจะได้รับโอกาสให้ดูโทรทัศน์ก่อนนอน และต้องเข้านอนก่อน 22.00 น . ปัจจุบันมีเด็กชายในสถานพินิจ ฯ 410 คน ส่วนเด็กหญิงมี 20 คน โดยแยกออกไปนอกเขต และมีครูผู้คุมหญิงให้การดูแล โดยเป็นอาคารเล็ก ๆ เด็กชายและหญิงอาจมีการพบปะกันในห้องเยี่ยม

สำหรับอาหารและของใช้ต่าง ๆ จะได้รับการตรวจโดยผู้คุมก่อน ของใช้ต่าง ๆ จะไม่ได้รับอนุญาตให้ซื้อมาจากภายนอก หรือถ้าพ่อแม่ผู้ปกครองจัดมาให้ก็ต้องตรวจสอบก่อน ทั้งนี้เพราะเคยมีผู้ปกครองพยายามส่งสิ่งของต่าง ๆ มาให้เด็กโดยแฝงมากับสิ่งของเยี่ยมและฝากเข้ามากับเด็กที่ทำงานในห้องเยี่ยม การอนุญาตให้เยี่ยมในเด็กไม่เข้มงวด เด็กและผู้ปกครอง/ญาติสามารถนั่งคุยกันได้อย่างใกล้ชิด เด็กได้รับโอกาสให้อยู่กับผู้ปกครองได้นานเท่าที่ต้องการ

ทุกข์ของเด็กในขณะที่อยู่ในสถานพินิจ ฯ

1.ทุกข์ที่สำคัญ คือ การถูกทำร้ายโดยเพื่อน และ"ขาใหญ่" ที่ยังมีอิทธิพลในกลุ่มเด็ก โดยที่บางครั้งมีการดำเนินการ แต่บางครั้งก็ถูกละเลย เด็กคิดถึงบ้าน โดยเฉพาะเด็กเล็ก และเด็กที่เข้ามาครั้งแรก เด็กพยายามหาเพื่อน ซึ่งนักจิตวิทยาเป็นเพื่อนที่เด็กรักมากที่สุด และชอบมานั่งคุยด้วย ปัจจุบันนักจิตวิทยามีเพียง 1 คน เท่านั้น ดังนั้นการให้การดูแลอาจไม่ทั่วถึงในการเจาะลึกเพื่อพัฒนาจิตใจของเด็ก โดยเฉพาะเด็กที่ถูกกระทำโดยครอบครัว การแก้ไขพฤติกรรมของเด็กจะต้องอาศัยความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ และผู้ปกครอง แต่ก็พบว่า มีผู้ปกครองน้อยมากที่ขอโอกาสพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ เด็กที่ไม่มีผู้ปกครองมาเยี่ยมมักเป็นเด็กเก็บตัว

2.คิดถึงบ้าน - ผู้ปกครอง ด้วยความเป็นเด็กและธรรมชาติของเด็กที่ต้องถูกย้ายเข้ามาอยู่กับคนที่ตนเองไม่คุ้นเคยรู้จัก เด็กจะรู้สึกเหงา เด็กส่วนหนึ่งพยายามหาทางออกให้กับตัวเองโดยการยอมเป็นลูกไล่ของเด็กที่อยู่ก่อน และโตกว่า เด็กส่วนหนึ่งพยายามหาเพื่อนในวัยเดียวกันและร่วมเป็นแก๊งเดียวกัน แต่เด็กบางคนใช้วิธีหลบและเก็บตัว เด็กเกือบทุกคนจะบ่นคิดถึงบ้าน คิดถึงแม่ ส่วนการคิดถึงพ่อน้อยมาก เพราะพ่อส่วนใหญ่เป็นผู้กระทำต่อครอบครัวและโดยเฉพาะเด็ก

โดยเฉพาะถ้าผู้ปกครองหายไป 1-2 สัปดาห์ เด็กมักจะมาหาเจ้าหน้าที่พยาบาล นักจิตวิทยา และนักสังคมสงเคราะห์ให้ช่วยติดต่อผู้ปกครองให้ เด็กที่รอผู้ปกครองมาเยี่ยมเพราะส่วนมากคิดถึงผู้ปกครอง อยากปรึกษาเรื่องการประกันตัว อยากรับประทานอาหารที่ตนชอบ และอยากได้ของที่ต้องการ โดยเฉพาะเด็กไทยพุทธที่อยากรับประทานอาหารเนื้อหมู เนื่องจากในสถานพินิจ ฯ มีทั้งกลุ่มเด็กไทยพุทธและไทยอิสลาม ดังนั้นอาหารจึงมักเป็นปลาและไก่

3.กังวลเรื่องการเรียน เด็กบางคนอยู่ในวัยเรียนต้องออกจากการศึกษาและเข้ามาอยู่ในสถานพินิจ ฯ จึงต้องออกจากโรงเรียนโดยอัตโนมัติ และในกรณีที่มีโทษ 1 ปี -1 ปีครึ่งก็ไม่สามารถเรียนในส่วนการศึกษานอก

โรงเรียนได้ ดังนั้นเด็กคนดังกล่าว จะต้องเสียเวลาไปเปล่า ๆ 1ปี - 1 ปีครึ่ง ส่วนการฝึกอาชีพในเวลาดังกล่าว อาจไม่ได้ช่วยเด็กมากนัก เพราะเด็กไม่ได้ชอบในสิ่งที่ได้รับการจัดสรรให้ แต่ต้องเรียนหรือฝึกเพื่อผลต่อการได้รับการพิจารณาลดหย่อนโทษ เด็กบางคนต้องออกไปตั้งต้นใหม่และพร้อมที่จะตั้งต้นใหม่ในเรื่องการเรียน แต่เด็กบางคนหือแท้และเลิกเรียนไปโดยปริยาย

4.การลงโทษ กระบวนการลงโทษยังมีอยู่ในสถานพินิจ ฯ ซึ่งกฎหมายมีระเบียบรองรับในกรณีเด็กกระทำผิดแล้วได้รับการพิจารณาว่าต้องมีการลงโทษโดยจะถูกเขียนได้ไม่เกิน 12 ที่ นอกนั้นอาจต้องพิจารณาเป็นกรณีไป หรืออาจเปลี่ยนเป็นการให้ทำงานโยธาก็ได้ ซึ่งเด็กส่วนใหญ่ไม่ชอบ แต่ในการกระทำผิดบางครั้งพบว่า เด็กอาจไม่ได้เป็นคนทำผิดแต่พยายามปกป้องใครบางคน โดยที่เด็กยอมเจ็บตัวแทนก็มี ทั้งนี้กระบวนการสอบสวนหาความจริงอาจไม่สามารถจับผู้ที่กระทำผิดได้

จุดเปลี่ยนชีวิตจากเด็กที่อิสระมาเป็นเด็กที่ถูกจำกัดพื้นที่

ในแต่ละวันจะมีเด็กกลุ่มหนึ่งเฝ้ารอการมาเยี่ยมของคนในครอบครัวด้วยใจจดใจจ่อ บางคนไม่ยอมรับประทานอาหารเช้าเพราะหวังว่า ญาติจะนำอาหารโปรดมาให้ตามนัด

จากประวัติที่กล่าวมาแล้วของเด็กทั้ง 10 ราย พบว่า จุดเปลี่ยนของชีวิตเด็กคือ การตัดสินใจที่จะกระทำในสิ่งที่ไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม ซึ่งสาเหตุมีความหลากหลายดังที่กล่าวมา แต่สิ่งที่เป็นองค์ประกอบร่วมกันคือ สัมพันธภาพในครอบครัวที่เหมือนเป็นแรงผลักดันให้เด็กเหล่านี้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมาเป็น การต่อต้านสังคมและการมีพฤติกรรมถอยหนี เด็กเหล่านี้บางคนอาจเป็นคนที่ยังเฝ้าเฝ้าการทำผิดครั้งแรก ขณะที่เพื่อนที่กระทำความผิดมากมายแต่ไม่ถูกจับกุม อาจด้วยเหตุผลใดก็ตาม เด็กเหล่านี้จึงเป็นเหมือนเหยื่อของสังคมและถูกกระทำโดยทางอ้อมโดยคนที่เขารักมากที่สุด คือ ครอบครัว เด็กเหล่านี้ขาดคนชี้แนะ มีแต่เพื่อนรุ่นเดียวกันที่ทำให้ตนเองมีความสุข เด็กจึงหนีจากความสัมพันธ์ในครอบครัวและวิ่งไปหาเพื่อนที่ตนเองคิดว่าเข้าใจตนเองมากที่สุดและมีสภาวะเช่นเดียวกันกับตนเอง อย่างน้อยก็ทำให้ตนเองมีความสุขในขณะนั้น การขาดการสื่อสารที่ถูกต้องในบ้านก็เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเด็ก การให้ความสำคัญกับครอบครัวของพ่อแม่ก็เช่นกัน การที่พ่อแม่พยายามทำงานเพื่อสนองความต้องการด้านวัตถุจนลืมความสำคัญของคนในครอบครัวซึ่งเป็นสิ่งที่พบในทุกกรณีที่ศึกษา ประกอบกับเด็กขาดการพึ่งพิงทางสังคมที่พึงปรารถนาเนื่องจากส่วนใหญ่เป็นครอบครัวเดี่ยว จากผลการรวบรวมข้อมูลโดยสถานพินิจ ฯ ส่วนกลาง พบว่า สาเหตุที่ทำให้เด็กกระทำผิด 3 สาเหตุหลักได้แก่ เรื่อง การทำตามเพื่อน สภาพครอบครัว และรู้เท่าไม่ถึงการณ์

เมื่อมีการกระทำผิดที่เริ่มจากการทำผิดเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น การทำตัวเป็นแก๊งกวนเมือง การหนีโรงเรียน การทะเลาะกับเพื่อน สังคมรอบตัวเด็กก็จะมี การ "ตราหน้า" เด็กว่าเป็น "เด็กเหลือซอ" "เด็กสร้างปัญหา" "ขยะสังคม" โดยไม่ร่วมกันหาสาเหตุ และผลึกความผิดให้เด็ก ไม่รับฟังการแก้ตัวของเด็ก ไม่ให้แม้แต่โอกาสในการอธิบายเหตุผล เพราะมีเด็กบางคนมีพฤติกรรมที่อาศัยกลุ่มเป็นหลักและไว้ช่วยป้องกันตนเองจากเพื่อนที่แข็งแรงกว่า ซึ่งเป็นทางออกในการป้องกันให้ตนเองอยู่รอดในสังคม แต่ก็มีเด็กส่วนหนึ่งที่ทำตัวเป็นหัวหน้าที่จะมีบุคลิกภาพที่แตกต่างไป คือ เป็นคนที่มีลักษณะเป็นผู้นำที่สามารถตัดสินใจได้ทันทีทันใดกับสถานการณ์เฉพาะหน้า แต่ไม่มีแนวคิดในเชิงลึกกับบริบทรอบข้าง การคิดคิดแบบการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า

มากกว่าคิดไปถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นตามมา ซึ่งเด็กเหล่านี้หากได้มีการพัฒนาที่ถูกต้องและฝึกสมาธิ ฝึกการใช้ความคิดแบบต่อเนื่อง เด็กเหล่านี้ก็น่าที่จะสามารถพัฒนาไปในทางที่ดีได้ การที่พบว่าปัจจุบันเด็กมีลักษณะสมาธิสั้น อาจเป็นเพราะสังคมที่รีบเร่ง ทุกคนทำเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้ามากกว่าที่จะใช้เวลาไตร่ตรองตัดสินใจ พ่อแม่ของเด็กเองก็มีส่วนที่เป็นต้นแบบที่ทำให้เด็กเหล่านี้มีลักษณะการคิดที่เป็นการคิดแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเช่นกัน ดังนั้นในการแก้ปัญหาของเด็ก โดยการรวมเอาเด็กที่อ่อนที่เป็นเหยื่อของเพื่อน ครอบครัวยุติธรรมและสังคม กระทำผิดโดยการตามเพื่อนทั้ง ๆ ที่ไม่ได้มีบุคลิกภาพของคนที่ดีด้านสังคม หรือ ก้าวร้าว แต่ต้องมาอยู่ในสถานพินิจ ฯ ที่เป็น "โรงเรียนดัดสันดาน" เด็กก็จะถูกสังคมในสถานพินิจ ฯ ที่ก้าวร้าวกระทำต่อไปเรื่อย ๆ และเป็นแบบจำลองเพื่อการอยู่รอดของตนเอง และในที่สุดเด็กก็อาจจะซึมซาบพฤติกรรมต่าง ๆ และกระทำทุกอย่างเพื่อการอยู่รอดในที่สุด พ่อแม่เด็กบางคนก็พ่อแม่คอยปกป้องลูก แต่เมื่อพิจารณาให้ลึก ๆ จะพบว่า พ่อแม่เหล่านี้ปกป้องตนเองมากกว่า เพราะไม่ต้องการให้ตนเองได้ชื่อว่า มีลูก "ติดคุก" หรือ "อยู่ในโรงเรียนดัดสันดาน" หรือ "อยู่ในสถานพินิจ ฯ" ซึ่งพ่อแม่เองรับสภาพนี้ไม่ได้ เมื่อพ่อแม่ได้รับเชิญให้มาพูดคุยพบว่า บางครั้งพ่อแม่ไม่ทราบเรื่องราวเกี่ยวกับลูก เช่น เพื่อน ๆ ของลูกที่สนิทมีใครบ้าง เป็นต้น

โครงสร้างและนโยบายที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาของเด็ก : โรงซ่อมที่กลายเป็นโรงสร้าง

ภายหลังจากการดำเนินคดี เด็กส่วนหนึ่งจาก 7 จังหวัดภาคใต้ตอนล่าง ได้แก่ พัทลุง ตรัง สงขลา ยะลา สตูล ปัตตานี และนราธิวาส หากได้รับการตัดสินให้ได้รับการฝึกอบรมก็จะได้รับการส่งตัวมาที่สถานพินิจ ฯ แห่งนี้ เด็กจะได้รับการประเมินในระดับแรกโดยนักจิตวิทยาและนักสังคมสงเคราะห์ เพื่อจำแนกเด็กในการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม โดยครั้งแรกจำแนกเด็กโดยระดับการศึกษาก่อนว่าเด็กเหล่านั้นมีความสามารถในการอ่านเขียนภาษาไทยเพียงใด ถ้าหากเด็กไม่สามารถอ่านออกเขียนได้คล่อง เด็กก็จะถูกส่งไปยังส่วนของการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนเด็กที่จบการศึกษาแล้วก็จะได้รับการจำแนกให้เข้ารับการฝึกอาชีพและ/หรือต้องการศึกษาต่อก็จะได้รับการศึกษานอกระบบ ในวันเสาร์และวันอาทิตย์ ซึ่งเด็กบางคนไม่ชอบเรียนในชั้นเรียนแต่ต้องเรียนตามนโยบาย ส่วนวันจันทร์ - วันศุกร์ เด็กก็จะได้รับการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ฝึกงานวิชาชีพในโรงฝึกซึ่งก็อาจเป็นงานที่เด็กบางส่วนไม่ชอบ แต่ก็มีส่วนที่ได้รับการฝึกในงานที่ตนชอบ ซึ่งระบบดังกล่าวนี้คล้ายกับระบบในเรือนจำ คือ ระบบการจำแนกเด็ก

เด็กที่ไม่ชอบเข้าโรงฝึกงาน ก็จะหลบไปห้องพยาบาลบ้าง แอบหนีบ้าง ซึ่งก็จะมีการลงโทษเด็ก เด็กบางคนที่อยู่นานก็สามารถหลบเลี่ยงได้

เด็กส่วนหนึ่งจะมารอที่ประตูเพื่อรอญาติมาเยี่ยม เด็กและผู้ปกครองสามารถนั่งคุยกันอย่างใกล้ชิดเป็นเวลานาน ๆ

ภายหลังจากที่เด็กได้รับการกำหนดกิจกรรมโดย นักจิตวิทยาและนักสังคมสงเคราะห์แล้ว จะมีการติดตามผลการเรียนของเด็ก ซึ่งจะมีผลต่อการพิจารณาเสนอลดหย่อนโทษให้แก่เด็ก ซึ่งเด็กส่วนหนึ่งจะทำตามเงื่อนไขที่กำหนดเพื่อแลกกับการได้รับอิสรภาพเร็วขึ้น และเด็กบางคนจะเข้าตีสันทกับครูฝึกเพื่อให้ได้ผลประโยชน์ในการรายงานในทางที่ดี

ผลจากการฝึกอบรม ส่วนหนึ่งเด็กบางคนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ แต่เด็กบางคนก็ไม่สามารถนำไปปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองได้ เพราะสิ่งที่ทำเป็นเรื่องของการทำตามเงื่อนไข การใช้กิจกรรมบำบัดอาจเป็นเพียงเพื่อให้เด็กได้ใช้เวลาที่ต้องขังทำงานและเกิดการเรียนรู้เพิ่มขึ้นมากกว่าคาดหวังถึงระดับความสามารถในการประกอบอาชีพ เพราะสถานที่ฝึกไม่ได้ทำงานในเชิงการผลิตและการตลาด

ในสถานพินิจ ฯ ประกอบด้วยเด็ก กลุ่ม คือ กลุ่มแรกรับ คือกลุ่มที่อยู่ระหว่างการดำเนินคดี เด็กเหล่านี้บางคนเป็นคดีแรก แต่บางคนเป็นเด็กที่เคยเข้ารับการอบรมในสถานพินิจ ฯ มาก่อนแล้ว ระยะเวลาอาจใช้เวลาในการดำเนินการ 2 - 6 เดือน ซึ่งขึ้นกับการสอบสวนและการสืบสวน รวมทั้งลำดับคดี ทุกคดีจะต้องผ่านกระบวนการเช่นเดียวกัน แต่การที่นำเอาเด็กที่มีอายุแตกต่างกันที่มาจากแหล่งต่างกันมาอยู่รวมกันอาจไม่เป็นการเหมาะสมโดยเฉพาะเด็กที่อายุต่ำกว่า 13 ปี ที่ยังมีสถานะเป็นเด็ก ทั้งนี้เพราะความแตกต่างด้านอายุจะเป็นเครื่องกำหนดกิจกรรมให้แก่เด็กได้

กลุ่มที่ 2 คือกลุ่มที่ได้รับการพิพากษาแล้วภายหลังการพิจารณาของศาลคดีเด็กและเยาวชนและครอบครัว ซึ่งคณะผู้พิพากษาประกอบด้วย หัวหน้าผู้พิพากษาศาลคดีเด็กและเยาวชนซึ่งแต่เดิมเป็นผู้กำกับการทำงานของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนด้วยแต่ปัจจุบัน ตั้งแต่ สิงหาคม 2544 สถานพินิจ ฯ ได้แยกตัวออกมาบริหารจัดการเอง แต่ยังต้องทำงานร่วมกัน) และผู้พิพากษาสมทบ ที่กำหนดว่าจะต้องมีสตรีมีคุณสมบัติตามที่กำหนดในการเป็นผู้พิพากษาสมทบด้วย ในการตัดสินแต่ละครั้ง ต้องมีเด็กและผู้ปกครองด้วย ภายหลังจากการได้รับการตัดสินให้เข้ารับการฝึกอบรม เด็กจะได้รับการจำแนก ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เด็กเหล่านี้ก็จะได้รับการแนะนำการปฏิบัติตัวจากคนที่อยู่มาก่อน หรือจากเจ้าหน้าที่

ในกลุ่มเด็ก พบว่า มีการพูดคุย แลกเปลี่ยน และแนะนำสิ่งต่าง ๆ ซึ่งสถานพินิจ ฯ เป็นเสมือนช่องทางพื้นฐานของการเป็นอาชญากร เพราะมีส่วนหนึ่งของเด็กมีพัฒนาการในทางที่ไม่ดีและกลายเป็นอาชญากรถาวรในที่สุด เนื่องจากเด็กขาดเพื่อนและไม่รู้จักการจำแนกสิ่งที่ดีและถูก เด็กอยู่กันเองมากกว่าอยู่กับครูหรือผู้คุม กระบวนการ "เด็กสอนเด็ก" จึงเกิดขึ้น หากเด็กเหล่านี้มีวุฒิภาวะที่สมบูรณ์ก็อาจจะไม่กระทำผิด แต่ก็พบว่าเด็กส่วนหนึ่งมีประวัติแต่ด้วยความพร้อมด้านวุฒิภาวะทำให้เด็กได้รับการชักนำโดยเพื่อนหรือเด็กเกเรและถูกจับกุมในฐานะ "ผู้ร่วมกระทำผิด" เพราะอยู่ในเหตุการณ์ด้วย และด้วยความพร้อมของการดำเนินคดี ทำให้เด็กที่ไม่ได้กระทำผิดโดยเจตนาต้องเข้ามาอยู่ร่วมกับเด็กที่กระทำผิดโดยเจตนา เด็กส่วนหนึ่งมีวิจรรย์ญาณในการเลือก แต่บางคนไม่สามารถแยกแยะได้และได้รับการครอบงำจนกลายเป็นเด็กที่มีปัญหา และเป็นส่วนหนึ่งของวัฏจักรผู้กระทำผิดแบบถาวรต่อไป

ภายหลังจากการที่เด็กได้รับการปลดปล่อยแล้ว บางรายจะถูกคุมประพฤติต่อไปอีกระยะหนึ่งตามคำสั่งปล่อยของศาล การติดตามคุมประพฤติจะเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่คุมประพฤติ ศาลคดีเด็กและเยาวชน เจ้าหน้าที่ตำรวจ มีเด็กส่วนหนึ่งกระทำผิดซ้ำในระหว่างคุมประพฤติ แต่ถ้าหากเด็กคนเดียวกันนี้กระทำผิดและอายุมากกว่า 18 ปี บริบูรณ์ ณ วันกระทำผิด ก็จะถูกส่งไปที่เรือนจำ นอกจากนี้ส่วนที่ช่วยผลักดันให้เด็กไม่สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในชุมชน และครอบครัวได้ เพราะ ขาดการยอมรับของครอบครัว และชุมชน ประกอบกับเด็กเหล่านี้มีความพร้อมในบุคลิกภาพอยู่แล้ว ทำให้เด็กไม่สามารถเผชิญปัญหาได้ต้องหนีปัญหาไปอยู่ในกลุ่มเดิมที่ตนเองรู้สึกเข้าใจและยอมรับตนเอง เด็กเหล่านั้นก็จะวนเวียนอยู่ในกลุ่มเดิม ๆ ส่วนความรุนแรงของ

การก่อคดีต่าง ๆ กลับแตกต่างกันไป เพราะเด็กโตขึ้นมีการเรียนรู้มากขึ้น มีการเลียนแบบมากขึ้น รวมทั้งมีเครือข่ายการติดต่อเพิ่มขึ้น จากเพื่อน ๆ ที่รู้จักกันในสถานพินิจ ฯ

โดยปกติ เด็กจะได้รับการพิจารณาให้ไปเยี่ยมบ้านตามเทศกาลต่าง ๆ รวมทั้งถ้าหากมีเหตุจำเป็นเช่น การเสียชีวิตของญาติสายตรง เด็กจะได้รับการพิจารณาให้กลับบ้านได้ตามความจำเป็นและการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

นอกจากนี้ ความครอบคลุมในการดูแลยังไม่ทั่วถึง ทั้งนี้เพราะเมื่อเทียบอัตราเจ้าหน้าที่กับจำนวนเด็กพบว่า ผู้ดูแลที่มีบทบาทรับผิดชอบเด็กโดยตรงอยู่ในอัตรา 1 : 30 ขณะที่นักจิตวิทยาประจำเพียง 1 คน นักสังคมสงเคราะห์ 1 คน และพยาบาลวิชาชีพ 1 คน และพยาบาลเทคนิค 1 คนต่อเด็กทั้งสิ้น 400 - 430 คน นอกจากนี้เริ่มยังมีความแออัดในเรื่องเรือนนอน ส่วนสถานที่โดยรอบไม่แออัด เด็กสามารถวิ่งเล่นหรือมีกิจกรรมอื่น ๆ ได้ แต่ยังขาดอุปกรณ์ในการเล่นกีฬา ส่วนหนึ่งถ้ามองด้านลบอุปกรณ์เหล่านี้อาจเป็นเครื่องมือในการใช้ทำร้ายกันโดยทางอ้อม เช่น นวม เป็นต้น ซึ่งต้องมีการควบคุมอย่างใกล้ชิด

กระบวนการเรียนรู้ของเด็กเกิดขึ้นตลอดเวลา จากการที่เด็กมีแนวโน้มที่จะเรียนรู้ในเรื่องที่ไม่ดีมากกว่าในเรื่องดี เด็กประชดสังคม เด็กไม่มีทางเลือกต้องทำตามกลุ่ม ในขณะที่เราไม่สามารถแยกเด็กที่มีพฤติกรรมเสี่ยงมากและเสี่ยงน้อยออกจากกันได้ด้วยกระบวนการทางจิต หรือการให้ข้อมูลจากเอกสารและการสังเกต มีเด็กเป็นจำนวนมากที่ควรได้รับการดูแลแยกจากเด็กอื่น เช่น เด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว เด็กทำผิดซ้ำซาก เป็นต้น ส่วนเด็กที่เข้ามาครั้งแรกจะเป็นคดีไม่ร้ายแรง ควรได้รับการคัดแยกออกไปเพราะเด็กในวัย 7-18 ปี เป็นวัยที่มีอยากรลอง และอาศัยกลุ่มเป็นหลัก ต้องการการยอมรับของกลุ่มมากกว่าโดยเฉพาะเด็กที่มีบุคลิกภาพอ่อนแอ ที่ต้องการการยอมรับจากกลุ่มและการปกป้องโดยกลุ่มอย่างมาก กระบวนการจำแนกที่ไม่ชัดเจนอาจเป็นผลเสียสำหรับเด็กก็ได้ กล่าวคือ เด็กไม่ชอบสิ่งที่รัฐจัดให้ ขาดศักยภาพในการเรียนรู้ อึดอัดหรือต้องการออกไปจากการคุมขัง

กระบวนการในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมควรได้มีการใช้กลยุทธ์ ที่มีความหลากหลาย เพราะการที่เด็กกระทำผิดโดยมีเงื่อนไขจะไม่สามารถปรับเปลี่ยนเด็กได้อย่างถาวร ปัจจุบันได้มีการนำเอากระบวนการคุมประพฤติมาใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็ก และพบว่าเป็นวิธีการแก้ไขเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดที่ได้นำมาใช้มากที่สุดขณะนี้ แต่ก็มีเด็กส่วนหนึ่งถูกเพิกถอนการใช้วิธีนี้ และเด็กบางคนไม่มีโอกาสที่จะได้รับการคุมประพฤติแทนการส่งมาฝึกอบรมในสถานพินิจ ฯ ปัญหาหลักคือ เด็กไม่ได้อยู่กับผู้ปกครอง เพราะโดยทางปฏิบัติแล้วผู้ปกครองมีส่วนในการคุมประพฤติเป็นอย่างมาก ปัญหาของการคุมประพฤติ คือถ้าระยะการคุมประพฤติที่ค่อนข้างยาวโอกาสที่เด็กจะถูกถอนคุมประพฤติค่อนข้างมาก

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สรุปได้ว่า การเข้ารับการฝึกอบรม หากเป็นสิ่งที่ถูกกำหนดตามเงื่อนไขที่เด็กไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจก็อาจประสบกับความล้มเหลว เด็กกระทำตามเงื่อนไขที่กำหนดเพราะฉะนั้นตนเองก็จะไม่ได้รับการพิจารณา การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจึงขึ้นตามเงื่อนไขที่ถูกกำหนด

ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่

1. ปัญหาเด็กกระหว่างเด็กไทยพุทธและอิสลามโดยตรงไม่มี ที่มีการชกต่อยกัน เพราะไม่ชอบหน้ากันมาก่อน หรือ ไม่พอใจกันเป็นการส่วนตัว มีปัญหาการชกต่อยกันบ้าง มีบ้างที่ต้องการรับประทาน "หมู" แต่เนื่องจากมีเด็กอิสลามประมาณ 30 % จึงต้องประกอบอาหารที่เป็นกลาง ๆ ได้แก่ ไก่ และปลา เป็นต้น

2. เด็กจะมีหลายบุคลิกภาพ เช่น เด็กบางคนหนีสังคม เก็บตัวเงียบ เด็กบางคนจะชอบเข้ามาหาเมื่อมีความกังวล ไม่สบายใจ ซึ่งน่าจะมีเด็กส่วนหนึ่งที่มีความบกพร่องด้านการหลีกเลี่ยง (avoidant disorder) และการเก็บตัวอย่างผิดปกติ (schizoid disorder)

3. เด็กกังวลเรื่องคดี ระยะเวลาที่ต้องอยู่ในสถานพินิจ ฯ เวลาที่ได้รับอนุญาตให้กลับบ้านชั่วคราว

4. กังวลเมื่อผู้ปกครองไม่มาเยี่ยม เป็นความทุกข์ทรมานสำหรับเด็กส่วนใหญ่ โดยเฉพาะเด็กที่เป็นเด็กแรกเกิดที่ถูกจับครั้งแรก จะเห็นได้จากในแต่ละวันที่เด็กมักจะไปอ้อนที่หน้าประตูออก ในแต่ละวันทางสถานพินิจ ฯ อนุญาตให้ญาติได้เยี่ยมเด็กได้ตั้งแต่เวลา 9.00 - 11.30 น และ 13.00 - 15.00 น แต่เฉพาะวันศุกร์สามารถเยี่ยมได้ถึง 11.30 น. เท่านั้น ส่วนระยะเวลาในการเยี่ยมไม่จำกัด ในวันเสาร์-อาทิตย์ หรือวันนักขัตฤกษ์ นั้นญาติไม่สามารถเข้าเยี่ยมได้ ส่วนเด็กที่ไม่มีญาติมาเยี่ยมก็มักจะมานั่งดูเพื่อน ๆ ที่มีญาติมาเยี่ยมเช่นกัน ในกลุ่มนี้บางครั้งอาจมี "ขาใหญ่" มาอยู่ร่วมด้วยเพื่อตรวจสอบสิ่งของที่ "เขาต้องมีส่วนแบ่ง"

5. เจ้าหน้าที่ทั้งนักสังคมสงเคราะห์และนักจิตวิทยาที่ต้องออกไปร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจและหน่วยงานอื่น ในการให้ความช่วยเหลือเด็กที่กระทำผิดและถูกจับไว้ที่สถานีตำรวจอำเภอเมือง และอำเภอหาดใหญ่ ทำให้ไม่มีเวลาในการดูแลเด็กในสถานพินิจ ฯ ประกอบกับจำนวนเด็กที่มีปัญหาค่อนข้างมาก การจำแนกเด็กอาจทำได้ไม่ละเอียด

6. เจ้าหน้าที่มีโอกาสพบกับผู้ปกครองน้อย ส่วนหนึ่งคือ พ่อแม่ผู้ปกครองให้ความร่วมมือน้อยมาก การให้ความร่วมมือมักเป็นช่วงแรก ๆ ที่เด็กเข้ามารับการฝึกในสถานฝึก แต่ถ้าเป็นเด็กที่เคยมาอยู่ในสถานพินิจ ฯ แล้ว ความถี่ในการเยี่ยมของแม่/ญาติจะลดลง

7. กระบวนการในการคัดกรองเด็ก เด็กบางคนอาจไม่จำเป็นต้องเข้ามารับการฝึก ทั้งนี้ควรพิจารณาตามลักษณะความผิดของเด็ก เช่น การกระทำโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เป็นต้น ศาลอาจต้องพิจารณาถึงสภาพความเป็นจริงทั้งของผู้เสียหาย ตัวเด็กที่กระทำผิด ครอบครัว ชุมชน และ อัตรากำลังใจของเจ้าหน้าที่ รวมทั้งผลกระทบที่ได้จากการนำเอาเด็กที่กระทำโดยไม่เจตนา หรือ คดีที่สามารถช่วยกันปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ เช่น ลักทรัพย์ เป็นต้น ทั้งนี้อาจต้องดูความพร้อมของครอบครัวด้วย กระบวนการทางศาล ซึ่งศาลควรต้องพิจารณาถึงข้อมูลที่เป็นจริงทางสังคมมากกว่าการพิจารณาตามตัวบทกฎหมาย

แต่โดยรวมสถานพินิจ ฯ สงขลา จะดีกว่าหลาย ๆ ที่ เพราะเด็กค่อนข้างสนิทสนมกับเจ้าหน้าที่ เด็กสามารถเข้าออกได้ในสถานที่ทำงานของนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์และนักสังคมสงเคราะห์

8. หากจะคิดว่าเด็กเหล่านี้ป่วย ก็อาจมีคนกล่าวว่า สังคมป่วยมากกว่า เด็ก จึงทำให้เด็กติดโรคเพราะเด็กเหล่านี้อ่อนแออยู่แล้ว การที่เรามองว่าเด็กป่วย อย่างน้อยความรู้สึกเมตตาปราณีก็จะมีมากกว่าความรู้สึกโกรธหรือเกลียดเด็ก และอยากเห็นเด็กกลับสู่สภาพเดิมที่แข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจ

บทบาทผู้พิพากษา ศาล และผู้พิพากษาสมทบ

ในการตัดสินลงโทษโดยทั่วไป คือ

1.การลงโทษเพื่อการแก้แค้น ความคิดนี้ผู้กระทำความผิดสมควรได้รับการตอบโต้ด้วยการลงโทษอย่างสาสมและลงโทษเท่ากับความเจ็บปวดและความยากลำบากตามที่สังคมได้รับหรือผู้เสียหายได้รับ ทั้งนี้เพื่อให้เห็นผลกรรมที่ได้กระทำต่อผู้อื่น

2.การลงโทษเพื่อชดเชยความผิด ตามวัตถุประสงค์นี้ ผู้กระทำความผิดจะต้องชดเชยความผิดด้วยความทุกข์ทรมานและหากการลงโทษได้กระทำต่อหน้าสาธารณชน วัตถุประสงค์ของการลงโทษก็จะมีมากขึ้น การชดเชยความผิดอาจทำได้หลายทาง คือ โดยการลงโทษให้สาสมกับความผิดที่กระทำขึ้น หรือโดยการชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้ถูกลงโทษ หรือทั้งลงโทษและชดเชยค่าเสียหาย

3.การลงโทษเพื่อการยับยั้งหรือป้องกัน โดยมีแนวคิดที่ว่า ถ้าสังคมไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาเข้าสู่ระบบงานยุติธรรมและลงโทษผู้กระทำความผิดตามความผิดของเขาแล้วก็จะเท่ากับสังคมส่งเสริมให้เกิดอาชญากรรมและอาชญากรรมจะเกิดมากขึ้น ดังนั้น การลงโทษควรเพื่อหยุดหรือลดอาชญากรรม

ในกระบวนการทางศาล การตัดสินแต่ละครั้งจะต้องมีองค์ประกอบ คือ ผู้พิพากษาและ ผู้พิพากษาสมทบ ผู้พิพากษาสมทบจะมาจากกลุ่มคนหลายอาชีพ มีความรู้และผ่านขั้นตอนการอบรมด้านกฎหมายโดยศาลคดีเด็กและเยาวชน ผู้พิพากษาสมทบส่วนมากมาจากผู้ที่เป็นกรรมการสงเคราะห์มาก่อน ซึ่งกลุ่มนี้มาจากหลากหลายอาชีพซึ่งตามกระบวนการนี้น่าจะส่งผลดีกับเด็ก แต่ก็พบว่า มีการแสวงหาผลประโยชน์จากการเข้ามาเป็นกรรมการสงเคราะห์และผู้พิพากษาสมทบแฝงอยู่เช่นกัน ดังนั้น กระบวนการในการคัดสรรผู้เข้าร่วมงานตรงนี้ควรมีความโปร่งใส ยุติธรรมด้วย ผู้พิพากษาสมทบจะมีส่วนช่วยออกความเห็น ชี้แนะโดยทางหลักการผู้พิพากษาสมทบจะเป็นเสมือนเป็นผู้มาถ่วงดุลย์และช่วยผู้พิพากษาให้มองเห็นปัญหามากขึ้น มาร่วมให้คำแนะนำกับผู้ปกครองและเด็ก และนำที่จะดีกว่าการที่ผู้พิพากษาดำเนินคดีตามตัวอักษรซึ่งอาจทำให้เป็นผลเสียกับอนาคตของเด็กก็ได้

กระบวนการดำเนินการช่วยเหลือเด็ก

ภายหลังจากที่เด็กถูกจับกุม ภายใน 24 ชั่วโมง เจ้าหน้าที่ตำรวจจะสรุปสำนวน และเด็กจะถูกส่งตัวมาที่สถานพินิจ ฯ โดยจะเข้าอยู่ในกลุ่ม "เด็กแรกจับ" จากนั้นเจ้าหน้าที่ฝ่ายคดีจะทำการสืบสวนข้อเท็จจริง ซึ่งเจ้าหน้าที่จะเชิญผู้ปกครอง พ่อแม่ หรือผู้ที่เด็กพักอาศัยอยู่ด้วยมาบันทึกปากคำ รวมทั้งผู้เสียหาย แต่ในกรณีที่เป็คดีซับซ้อนก็สามารถส่งวนสิทธิ์ไม่นำผู้เสียหายมาให้ปากคำได้ ซึ่งบางครั้งข้อมูลที่ได้รับจากเด็กและผู้ปกครองอาจไม่ตรงกัน ซึ่งทำให้มองเห็นสภาพสาเหตุของปัญหา บทบาทและความรับผิดชอบของผู้ปกครอง ความผูกพันรวมทั้งสาเหตุส่งเสริมของปัญหา และช่วยในการนำเสนอแก่อัยการและศาลต่อไป จากนั้นจะสรุปข้อมูลทั้งหมด พร้อมข้อเสนอส่งให้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อสรุปสำนวนส่งอัยการพิจารณาว่าสมควรสั่งฟ้องหรือไม่ หากสั่งฟ้องก็จะดำเนินการสั่งฟ้อง หากพิจารณาว่าไม่สั่งฟ้องเด็กก็จะได้รับการปล่อยตัวไป ซึ่งขั้นตอนดังกล่าวใช้เวลา 1- 3 เดือน กรณีที่มีการสั่งฟ้อง ทางฝ่ายคดีจะส่งเอกสารในการสืบสวนข้อเท็จจริงและการสอบปากคำไปให้ศาลอีกชั้นหนึ่ง ทั้งนี้เพื่อความเป็นธรรมกับเด็กและผู้เสียหาย และป้องกันการบิดเบือนรูปคดี

ณ จุดนี้หากสามารถมีการพูดคุยไกล่เกลี่ยได้ก็จะมีการดำเนินการ ซึ่งการเสนอข้อมูลและสรุปข้อมูล นำเสนอ และให้ความเห็นของเจ้าหน้าที่อาจได้รับการพิจารณาจากศาลหรือไม่ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาลด้วย แต่ทั้งนี้ ตามกฎหมายมาตรา 63 ว่าด้วยคดีอาญา ได้ให้อำนาจแก่ผู้อำนวยการสถานพินิจ ๖ ในการพิจารณาไกล่เกลี่ย และใช้กระบวนการคุมประพฤติแทนการส่งเด็กเข้าไปอบรมในสถานพินิจ ๖ แต่ยังไม่มีการนำมาใช้ ทั้งนี้เป็น เพราะ ความไม่มั่นใจในตัวเด็กของผู้ปกครอง ดังสถานการณ์ต่อไปนี้

รายที่ 1 เด็กชายวัย 15 ปี ถูกจับโดยผู้ปกครองแจ้งความจับในฐานะ ขโมยโทรศัพท์มือถือไปขาย สาเหตุ เพื่อนำเงินไปซื้อยาบ้ามาเสพ เนื่องจากเป็นคดีที่ผู้ปกครองเป็นผู้แจ้งจับ หากผู้ปกครองถอนแจ้งความภายใน 3 เดือน เด็กก็จะได้รับอิสระภาพ ในขณะที่เดียวกันผู้ปกครองต้องดูแลและให้คำรับรองว่าเด็กจะไม่ประพฤติ ดังกล่าวอีก แต่ปรากฏว่า พ่อแม่ไม่มั่นใจว่า เด็กจะไม่ก่อเหตุการณ์เช่นนี้อีกเพราะเด็กเสพยาบ้าและอาจไป ขโมยของคนอื่น/เพื่อนบ้าน ซึ่งพ่อแม่ต้องรับผิดชอบ ดังนั้นเป็นต้น

รายที่ 2 เด็กอายุ 10 ปี ถูกจับข้อหาขโมยดินสอ และยาสีฟันสำหรับเด็ก จากห้างสรรพสินค้า เด็กถูก ส่งตัวมาที่สถานพินิจ ๖ เจ้าหน้าที่มีความเห็นว่า เด็กยังเล็กอยู่ และความผิดดังกล่าวไม่น่าจะต้องเข้ารับการ อบรมหรือเข้ามาอยู่รวมในสถานพินิจ ๖ กับเด็กอื่น เพราะอาจเป็นผลเสียกับเด็กก็ได้ จึงได้พยายามเจรจากับ ผู้เสียหาย ซึ่งผู้เสียหายไม่ติดใจเอาความและยินดียกถอนแจ้งความ ซึ่งโดยอำนาจตามกฎหมายผู้อำนวยการ สถานพินิจ ๖ สามารถให้กระบวนการคุมประพฤติแทนได้ แต่เมื่อปรึกษา กับเจ้าหน้าที่ตำรวจเจ้าของคดีกลับ ได้รับการปฏิเสธโดยให้เหตุผลว่าเป็นเรื่องของคดีอาญา และเนื่องจากเด็กอยู่ในระหว่างเวลาใกล้สอบไล่ พ่อ แม่จึงขอประกันตัวเด็กออกไปและได้รับการประกันตัวในที่สุด

จากเหตุการณ์ตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่ากระบวนการในการดำเนินคดี มีส่วนที่จะช่วยแก้ปัญหา ขั้นต้นให้แก่เด็กเพื่อไม่ให้เด็กที่กระทำผิดโดย "รู้เท่าไม่ถึงการณ์" ได้รับโอกาสที่จะพัฒนาตนเองและปรับปรุง ตนเอง แทนที่จะได้รับการตราหน้าจากสังคมว่า "เป็นคนชั่วขโมยหรือขี้คุก" ซึ่งเป็นตราบาปแก่เด็กอีกด้วย

สวัสดิการที่เด็กได้รับจากสถานพินิจ ๖

ดังที่ได้อธิบายแล้วว่าเด็กในสถานพินิจ ๖ จะได้รับสวัสดิการต่าง ๆ ดังนี้

1. เสื้อผ้าและเครื่องใช้ ทุกคนเมื่อเข้ามาในสถานพินิจ ๖ จุดแรกที่เด็กจะต้องไปคือ หน่วยแรกรับ ซึ่ง บางสถานพินิจ ๖ ไม่มีสถานที่ฝึกอบรมก็จะมีชื่อว่า "สถานแรกรับ....." ที่นี้เด็กจะได้รับชุด 2 ชุด คือ เป็นชุดสี น้ำเงิน(ส่วนเด็กที่ใส่เสื้อสีขาว กางเกงสีดำ หมายถึงกลุ่มที่ได้รับการตัดสินแล้ว) สนุ และเครื่องใช้ที่จำเป็น ส่วน รองเท้า จะมีให้เป็นบางครั้ง เพราะมีการสูญหายบ่อยมาก เด็กทุกคนไม่ว่าจะเป็นครั้งแรกของการกระทำผิด หรือมาอยู่ในสถานพินิจ ๖ หลายครั้งแล้วก็ตาม ก็จะมีสถานภาพที่สถานพินิจ ๖ ไม่แตกต่างกัน นอกจากในราย ที่เคยมาหลายครั้งแล้ว และ เป็นเด็กที่แข็งแรงกว่าก็จะมีการแกล้งเด็กที่ดูอ่อนแอกว่า ส่วนหอนอน จะแยกจาก กัน แต่เนื่องจากขณะนี้เด็กเริ่มมีจำนวนมากขึ้น เด็กจึงมีการรวมหอนอนกัน

2.อาหาร เด็กจะได้รับการจัดสรรค่าอาหาร ประมาณ 32 บาท ต่อ คน ต่อ วัน มีอาหาร 3 มื้อ มื้อเช้า ส่วนมากเป็นข้าวต้ม ส่วนอาหารกลางวันและอาหารเย็นเป็นข้าวสวย ปลาและไก่เป็นสิ่งที่เด็กได้รับประทาน

บ่อยมากเพราะเด็กประมาณ 30 % เป็นเด็กที่นับถือศาสนาอิสลาม นอกจากนี้ยังมีขนมหวานให้เด็กสัปดาห์ละ 2 ครั้ง

3.ที่พักอาศัย เด็กจะได้รับเครื่องใช้ในการนอน ได้แก่ ผ้าห่ม หมอน ที่นอน ผ้าปูที่นอน ซึ่งเด็กต้องรับผิดชอบทำความสะอาดเสื้อผ้าเครื่องใช้เอง เตียงที่พักเป็นเตียง 2 ชั้น ขณะนี้เริ่มมีความแออัดของเด็กมากขึ้น โดยเฉพาะหอพักเด็กชาย ที่เริ่มจะเกินความสามารถในการดูแลอย่างทั่วถึง ส่วนหอพักเด็กหญิงก็ยังสามารถอยู่ได้ไม่เกิน 30 คน ขณะนี้ก็เริ่มแออัดขึ้นเช่นกัน

4.การรักษาโรค ในสถานพินิจ ๔ แห่งนี้มีห้องพยาบาล 1 ห้อง มีเตียงพักที่สามารถรับเด็กที่ไม่สบายได้ 8 เตียง มีพยาบาลวิชาชีพ 1 คน ซึ่งเป็นพยาบาลประจำการ พยาบาลเทคนิค 1 คน และสามารถให้การดูแลเด็กในการดูแลเบื้องต้น กรณีฉุกเฉิน (แต่ขาดอุปกรณ์พื้นฐานชีพ) มีบริการคัดกรองโรคให้แก่เด็ก การให้บริการเป็นแบบตั้งรับมากกว่าการเข้าไปค้นหาเด็กที่มีปัญหา มีการรักษาโรคเบื้องต้น ส่วนบริการเรื่องทันตกรรมได้รับความช่วยเหลือจาก คณะทันตแพทยศาสตร์และฝ่ายทันตกรรมสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสงขลา และเมื่อมีการเจ็บป่วยที่พยาบาลประจำการพิจารณาแล้วควรได้รับการรักษาที่โรงพยาบาลโดยแพทย์ ก็จะนำเด็กส่งไปรับการตรวจรักษาที่โรงพยาบาลสงขลา ซึ่งปัญหาของโรคคือ โรคกระดุก กระเพาะอาหาร เอดส์เป็นต้น ส่วนปัญหาการทำร้ายกันรุนแรงพบน้อยมาก (แต่ก่อนเด็กที่ป่วยเป็นโรคเอดส์มักได้รับการปล่อย แต่ปัจจุบันเด็กที่ป่วยเป็นโรคเอดส์ ต้องอยู่จนพ้นโทษ)และพบว่าอัตราการแพร่ระบาดของเชื้อ เอช ไอ วี เพิ่มขึ้น ทั้งนี้พบว่า ส่วนหนึ่งมีการติดเชื้อภายหลังจากการเข้ามาในสถานพินิจ ๔

5.การศึกษา เป็นการศึกษาภาคบังคับที่จัดให้เด็กที่ยังเรียนไม่จบการศึกษาภาคบังคับให้สามารถอ่านออกเขียนได้และมีวุฒิการศึกษาภาคบังคับของระบบการศึกษาของประเทศ นอกจากนี้ยังมีการฝึกอาชีพเพื่อใช้เป็นอาชีพจะนำบัต่มากกว่าการฝึกเพื่อมุ่งหวังให้เด็กสามารถไปประกอบอาชีพได้

สิทธิในการเยี่ยมและติดต่อญาติ

เด็กจะได้รับอนุญาตให้พบญาติได้เกือบตลอดวัน(9.00- 15.00น.) ยกเว้นเย็นวันศุกร์ที่ต้องมีการจัดกิจกรรมพิเศษ ส่วนวันเสาร์-อาทิตย์และวันหยุดราชการอื่น ๆ ทางสถานพินิจ ๔ ปิดทำการ ดังนั้นจึงไม่อนุญาตให้ผู้ปกครองเยี่ยมเด็กได้ เด็กจะไม่ได้รับอนุญาตให้เก็บเงินไว้กับตัวเอง รวมทั้งของมีค่าอื่น ๆ ก็ไม่ได้รับอนุญาตให้เก็บไว้ นอกจากอาหารแห้ง (บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป)/ขนม เท่านั้น ทั้งนี้เพื่อป้องกันการทำร้ายที่อาจเกิดขึ้นได้ ส่วนอาหารและเครื่องใช้จะต้องผ่านการตรวจจากเจ้าหน้าที่ก่อน การตรวจไม่ค่อยเข้มงวดเหมือนในเรือนจำ

"เคยมีแม่บางคนใส่ใบเลื่อยเข้าไปกับกระป๋องแปป เราจับได้เลยโดนทั้งแม่ทั้งลูก"

"มีครั้ง ที่สอดเฮโรอีนเข้าไปในลูกเงาะ เราตรวจไม่เจอเพราะทำแนบเนียนมาก แต่ก่อนเราไม่ค่อยจะรีบตรวจ ตอนนี้อร่อยหมดเลย บางทีซ่อนมากับอาหาร ถ้าตรวจไม่ละเอียดก็หลุดเหมือนกัน"

"มีครั้ง ผู้ปกครองขว้างของผ่านกำแพงถ้าเจอก็ยึด"

"บางคนสอดของเข้าตามตะเข็บกางเกงเด็ก"

สถานพินิจ ฯ จัดห้องเยี่ยมให้เด็ก 1 ห้อง เด็กและผู้ใหญ่สามารถพูดคุยกันอย่างใกล้ชิด ซึ่งต่างจากเรือนจำ ทั้งนี้เพราะเด็กเหล่านี้ก็ยังมีความเป็นเด็กที่ต้องการอยู่ใกล้ชิดพูดคุย นั่งคุยกับญาติพี่น้อง ได้รับประทานอาหารอย่างที่ชอบ ผู้ปกครองได้สัมผัสกับเด็กโดยตรง เด็กบางคนรอเวลาผู้ปกครองมาเยี่ยมอย่างใจจดใจจ่อ บางคนที่ไม่ได้ใครมาเยี่ยมก็มักจะหลบหน้าผู้อื่น ความพยายามของเด็กที่จะติดต่อกับผู้ปกครองเป็นทุกข้ออย่างสำหรับของเด็ก เด็กมักเขียนจดหมาย หรือขอความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ หรือโทรศัพท์ถึงผู้ปกครองโดยมีผู้คุมสังเกตการณ์ห่าง ๆ ส่วนมากข้อความที่พูดคุยคือ เป็นการขอร้องให้ผู้ปกครองมาเยี่ยม นำคน/ของที่ต้องการมาให้ และซักถามคานวณกำหนดเรื่องคดี การลงโทษ นอกนั้นเป็นเรื่องถามทุกข์สุขของเพื่อนและคนในครอบครัว

กิจกรรมในแต่ละวัน

เด็กที่เข้ามาทั้งที่มาครั้งแรกและมากกว่า 1 ครั้ง ก็จะอยู่ในพื้นที่เดียวกัน ต่างกันเฉพาะเด็กที่ใกล้ปล่อยเท่านั้น เช่นเดียวกันกับเด็กที่อยู่ระหว่างดำเนินคดี จะถูกจัดอยู่ในกลุ่มเด็กแรกรับ ซึ่งมีเครื่องหมายที่สามารถแยกได้คือ การแต่งกาย คือ เด็กแรกรับจะแต่งชุดสีน้ำเงิน

เมื่อเด็กเข้ามา ทางสถานพินิจ ฯ จะจัดเสื้อผ้าและของใช้จำเป็นให้แก่เด็ก ซึ่งบางครั้งก็ไม่เพียงพอ เด็กต้องรับผิดชอบดูแลทำความสะอาดเสื้อผ้าของตนเอง เด็กจะได้รับการจำแนกโดยการศึกษาชั้นพื้นฐาน หากเด็กยังไม่สามารถอ่านออกเขียนได้จะส่งไปยังครูสามัญ ส่วนเด็กที่จบการศึกษาภาคบังคับแล้วเด็กจะต้องทำแบบประเมินทางจิตวิทยาเพื่อใช้ในการจำแนกเด็กในการจัดฝึก ซึ่งมักจะตรงกับความสามารถของเด็ก แต่มีเด็กบางคนที่ไม่ต้องการฝึกตามฐานฝึกที่จำแนกให้เนื่องจากมีเพื่อนสนิทอยู่ที่ฐานฝึกอื่น การฝึกดังกล่าวเป็นกระบวนการอาชีวบำบัดมากกว่ากิจกรรมบำบัด และคาดหวังว่าเด็กจะสามารถนำไปประกอบอาชีพได้ โดยมีประกาศนียบัตรรับรอง ซึ่งไม่ประสบผลสำเร็จนักส่วนหนึ่งจากในสถานฝึกเพราะเด็กบางคนไม่ชอบฝึกและพยายามหนีการฝึก โดยบางครั้งหนีมาที่ห้องพยาบาล นอกจากนี้ความทันสมัยด้านอุปกรณ์ของสถานฝึกอาจยังไม่ทัดเทียมกับสถาบันอื่น ๆ เช่น สารพัดช่าง เป็นต้น ทำให้เด็กขาดความมั่นใจในการนำเอาความรู้ไปใช้ประกอบอาชีพ นอกจากนี้สังคมยังไม่ยอมรับและตราหน้าเด็ก บางคนไม่กล้ารับเด็กเข้าทำงาน เพราะไม่แน่ใจว่าเด็กจะมีพฤติกรรมปกติหรือยังเกรงว่าจะนำความเดือดร้อนมาให้ เด็กส่วนหนึ่งเมื่อถูกปฏิเสธจึงกลับเข้าไปอยู่กับกลุ่มเก่า ๆ ประกอบกับในได้พบเพื่อนหลากหลายในสถานพินิจ ฯ เมื่อได้รับการปลดปล่อยก็มีการติดต่อในกลุ่มเพื่อนและจับกลุ่มที่ใหญ่ขึ้นและมีเครือข่ายมากขึ้น ซึ่งสิ่งที่ทำร้ายเด็กคือ สังคมภายนอกแต่ก็มีเด็กบางคนสามารถอยู่ได้ในสังคมเนื่องจากพ่อแม่มีเพื่อนและมีกิจการ ทำให้เด็กได้งานทำ แต่เนื่องจากไม่มีการติดตามเด็กอย่างเป็นระบบ ดังนั้นจึงไม่มีสถิติว่าเด็กจำนวนเท่าไรที่สามารถประกอบอาชีพและมีอนาคตที่ดี ซึ่งถ้ามีการติดตามบันทึกอย่างเป็นรูปธรรมก็สามารถบอกได้อย่างแน่ชัดว่า กระบวนการที่ดำเนินอยู่ประสบผลสำเร็จหรือปัญหามากน้อยเพียงใดและนำไปสู่การแก้ไขระบบการดูแลและนโยบายพัฒนาศักยภาพของเด็ก

เด็กจะได้รับการกำหนดกิจกรรมตั้งแต่ 6.00 น มีการออกกำลังกาย ซึ่งพบว่า เด็กส่วนใหญ่ไม่ชอบเล่นกีฬา หรือเกมส์ที่ใช้เวลา สมาธิและมีกติกา จากนั้นจะไปอาบน้ำ สวดมนต์/ทำสมาธิ รับประทานอาหารเช้า ซึ่งเป็นข้าวต้ม เด็กแต่ละคนได้รับการจัดสรรค่าอาหารวันละ 32 บาทต่อคนต่อวัน ด้วยเงินจำนวนนี้จะมีการ

บริหารจัดการเป็น 3 มื้อ และมีขนมหวานสัปดาห์ละ 2 ครั้ง ภายหลังจากที่เด็กได้รับประทานอาหารแล้วก็จะเข้าฐานฝึกตามที่ได้รับการจำแนก ครูฝึกจะบันทึกพฤติกรรมของเด็กเพื่อทำรายงานส่งไปยังนักจิตวิทยาและนักสังคมสงเคราะห์ และจะมีผลต่อการขอเสนอลดหย่อนให้เด็ก เด็กจะได้รับประทานอาหารกลางวัน 11.30 น และเข้าฐานฝึกอีกครั้งเวลา 13.00 น - 15.00 น จากนั้นก็จะเข้าแถวและอาบน้ำ รับประทานอาหารเย็นประมาณ 16.00 แล้วขึ้นเรือนนอน จากนั้นจะได้ดูโทรทัศน์และวิดีโอ เรือนนอนของเด็กจะมีผ้าห่มและมุ้งลวด มีเตียง 2 ชั้นให้เด็ก

สำหรับเด็กหญิงจะมีกิจกรรมเช่นเดียวกัน แต่กิจกรรมที่ทำเป็นเรื่องของการเย็บปักถักร้อยและการทำอาหาร ซึ่งปัจจุบันมี 25 คน โดยแยกเรือนนอนออกไปอยู่นอกพื้นที่ ซึ่งไม่ค่อยมีกิจกรรมมากนัก เด็กมีทะเลาะกันบ้าง และมีหัวหน้าเช่นกันแต่ความรุนแรงไม่เท่ากับในส่วนของเด็กชาย

เมื่อเข้ามาในสถานพินิจ ฯ เด็กบางคนมีปัญหาในการปรับตัว เนื่องจากไม่คุ้นเคยและยังเด็กมากเกินไป ซึ่งวัยนี้ป็นวัยที่ต้องได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิดจากพ่อแม่ การให้ข้อชี้แนะ และควรอยู่ในสถาบันการศึกษา มากกว่า การกระทำผิดของเด็กไม่ได้เริ่มที่สันดาน แต่มักเริ่มจากการด้อยโอกาส เด็กเริ่มจากการไม่สามารถควบคุมตัวเองได้ เด็กบางคนไม่ต้องการเผชิญปัญหาที่บ้านจึงหลบออกไปจากบ้านหนีโรงเรียนและไปอยู่กับเพื่อนที่เข้าใจ ด้วยความเป็นเด็ก ขาดความสนใจ ขาดการพึ่งพาทางสังคม ทำให้เด็กกระทำผิดได้ ระบบความเกื้อหนุนโดยภาครัฐไม่เปิดโอกาสให้เด็กได้เข้ามามีส่วนร่วม เด็กไม่ทราบข่าวสารข้อมูลที่จะขอความช่วยเหลือ ซึ่งคนที่ให้ความช่วยเหลือได้คือ เพื่อน หรือเพื่อนบ้าน แต่เนื่องจากภาวะทางเศรษฐกิจที่ทุกคนต้องปากกัดตีนถีบ ทำให้คนในชุมชนไม่มีเวลาดูแลซึ่งกันและกัน พ่อแม่ขาดความตระหนักในความรับผิดชอบต่อครอบครัว ครอบครัวที่แตกแยกเป็นสิ่งที่ทำร้ายเด็กมากพอแล้ว แต่ยังมีปัญหาที่พ่อหรือแม่ไม่สามารถที่จะทำหน้าที่ทั้งพ่อและแม่ได้ เพราะต้องทำมาหากิน ซึ่งส่วนหนึ่งของการทำมาหากินนั้น เด็กอาจไม่ได้รับเลยก็ได้ เพราะ พ่อแม่เอาไปซื้อบุหรี่ ซื้อเหล้า และเล่นหวย เล่นการพนัน ทุกอย่างยิ่งซ้ำเติมเด็ก และเมื่อเด็กต้องกระทำผิดโดยจงใจหรือเป็นผู้ร่วมกับเพื่อน ก็ตาม เด็กจะถูกกระทำโดยกระบวนการทางกฎหมาย และนำเขามามากักขังไว้เพื่อฝึกและอบรมในสถานพินิจ ฯ ที่รัฐและสังคมคิดว่า ดีสำหรับทุกฝ่าย ซึ่งอาจดีสำหรับเด็กที่ไม่มีผู้ปกครองดูแล ดีสำหรับเด็กที่มีพฤติกรรมรุนแรงและเป็นอันตราย ดีสำหรับการลงโทษที่ไม่เฉพาะกักขังแต่มีการให้ความรู้ด้วย แต่อาจไม่ดีสำหรับการที่เด็กหันมาโทษตัวเอง ทั้งนี้จะเห็นได้จากเด็กทุกคนกล่าวว่า

"ตัว (ผม/หนู) ไม่ดีเอง ทำให้พ่อแม่ผิดหวัง"

"อยู่ที่นี่ครั้งแรกร้องไห้ทุกวัน ผมมา 6 ครั้งแล้ว ตอนนี้เฉย ๆ รู้ขั้นตอนแล้ว"

"เคยคิดอยากตายแล้วเกิดใหม่ อยากมาเป็นลูกแม่....."

เนื่องจากเป็นเด็กการเข้าถึงบริการต่าง ๆ ของรัฐจึงไม่มีและไม่ทราบ แม้แต่บริการสาธารณสุข ที่เด็กไม่เคยไปใช้ เมื่อเวลาเจ็บป่วยพ่อแม่ ญาติ หรือเพื่อนมักใช้วิธีซื้อยามากินเองมากกว่าการไปใช้บริการของรัฐ

ด้านการศึกษา เด็กส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาจากโรงเรียนเทศบาล โรงเรียนในหมู่บ้าน ตามเกณฑ์ แต่ก็มีเด็กบางคนที่ไม่ได้เรียนหนังสือเนื่องจากไม่ได้รับการแจ้งเกิด และพ่อแม่ย้ายบ้านบ่อย ๆ ซึ่งขณะที่เด็กยังไม่สามารถช่วยทำงานได้ พ่อแม่ก็จะเลี้ยงดู แต่เมื่อเด็กสามารถหาช่องทางทำมาหากินได้เองด้วยวิธีใดก็ตาม